

kerih uspeh bo — kakor smo to žalibog doživeli že tolikokrat ravno na šolskem polju — da bomo slednjič zavrgli to ali ono kot »izborna« nasvetovano preosnovno — med staro, nerabljeno šaro. —

»Za otroka!« — Pereče vprašanje! — Deviza, ki je zadobila kot zaščitnico samo našo ljubljeno vladarico. Vsi deželni odbori so že sprejeli to točko v svoj program. In tako n. pr. je kranjski deželni odbor v svoji zadnji seji na Dunaju — ki postane mogoče še politično zgodovinsko važna — daroval v ta namen 100.000 K. — Pa če vprašamo vse te faktorje, ki so prevzeli v svoj dnevni program točko »za otroka«, kaj in kako hočejo rešiti to zadevo, smo prepričani, da bi težko, težko dobili dovoljen odgovor, odgovor v takem smislu, kakor si ga mislimo rešenega mi učitelji.

In, ali ni ravno tu učiteljstvo v prvi vrsti poklicano, spregovoriti tehtne besede »pro« ali »contra« v svojem legitimnem zastopu v okrajni učiteljski konferenci? — Zanikaj — kdor more!

»Šolske olajšave in vojna.« — Mislimo in trdimo lahke vesti, da se ni še pri nobeni šolski zadevi toliko in tolikokrat grešilo, kakor ravno tu. — Vsak si razlaga te olajšave po svoje, enotnosti in jasnosti ni menda še nikjer, niti dve sosedni šoli se ne skladati v celoti glede tega vprašanja. In kako vse drugače bi bilo, ko bi se to vprašanje dalo v pretres in končno rešitev pred naš forum, pred okraj. učit. konferenco. Mogoče bi se zadeva rešila v čisto drugem smislu, kakor se je pa rešila pri zeleni mizi — ker teorija in praksa sta si dve diametralno nasprotni točki.

»Patriotizem v šoli.« — Vprašanje, ki ga na Slovenskem pač ni treba še na novo reševati. Kajti če pogledamo na vsa bojna polja sedanje svetovne vojne, s ponosom lahko zremo na naše hrabre hrabre slovenske junake, kjer jim ni para, s kakim pogumom gredo na sovražnika in to je sad naše šolske vzgoje, našega smotrenega pouka. Vendar bi pa tudi tu lahko povedali jasno in glasno svoje nazore v gojenju patriotizma v šoli.

»Preosnova beril.« Tudi tu bi lahko učiteljstvo dalo tehtna navodila, v kakem smislu se naj preosnujejo berila, ki bi imela trajno veljavo in trajno vrednost.

»Spomin na vojno in šola.« Mnogo dobrega, poučnega in trajnega se je že nasvetovalo v tem oziru, a premnogo tudi nerabnega, ne izvršljivega. In ne dvomimo prav nič, da bi ravno učiteljstvo tu lahko zastavilo svojo tehtno besedo, da se ustanovi nekaj takega. Našemu šolstvu, našemu narodu odgovarja jočega, ki bi še poznim rodovom pričalo — kaj je bil naš narod v tej svetovni vojni. —

Je še premnogo šolskih vprašanj, ki pridejo in morajo priti prej ali slej v rešitev, ki jih sedaj lahko še prezremo; a dotakniti se pač moramo le enega vprašanja, ki bi ga lahko in brez vsake škode in boječnosti reševali tudi pri uradnih učiteljskih konferencah in to je vprašanje vitalnega pomena ne le za šolstvo, temveč tudi za učiteljstvo in slednjič največjega pomena za vso našo državo. In to je vprašanje: Ali naj se naše ljudsko šolstvo podpravi ali ne.

Če premostimo le površno te točke, ki smo jih tu navedli in če slednjič primerjamo koristi, ki bi jih imelo šolstvo in učiteljstvo in slednjič tudi država — od okrajnih učiteljskih konferenc, kjer bi se te točke rešile — z ono gmotno škodo, ki bi nastala, če se plača sodelajoče učiteljstvo — se pač še govoriti ne da, kajti slednja bi bila tako minimalna s primerom prvi, da niti v pošten ne pride, če pomislimo, da je sedaj ravno oni velikanski čas, kjer se računa edino le z milijardami.

Ne bodimo veliki v majhnih stvarih, in mali v velikih.

Vpoštevajmo vendar zgo. vinski klic: Le v pravi izobrazbi je naša bodočnost, naš spas. — a.

Naši razlogi in razlogi nemškega nacionalnega učiteljstva za podpravljanje ljudskega in meščanskega šolstva.

Ena prvih če ne prva izmed avstrijskih učiteljskih organizacij je bila naša Zaveza, ki je sprožila zahtevo po podpravljanju ljudske in meščanske šole. Na VIII. glavni skupščini Zaveze v Opatiji dne 20. avgusta 1896 je sprejelo zbrano učiteljstvo na predlog poročevalca o temi »Sijajno gmotno stanje slovenskega učiteljstva« med drugimi tudi to-le resolucijo:

»Ker deželni zbori najbrže tudi v prihodnje ne bodo upoštevali § 55. državnega šolskega zakona z dne 14. maja 1869, da bi učiteljem plače uravnali tako, da bi mogli vso svojo moč obračati v svoj poklic, ter da bi jim tudi v resnici bilo mogoče svojo rodovino živiti primerno okolnostim dotičnega kraja, se sklene naprositi c. k. centralno vlado, da sprejme ljudsko in meščansko šolo v svoje področje, t. j. šola naj se podpravi«. 21. leto poteka od tega časa. Od te pomembne skupščine sem se je ta predlog ponavljal od leta do leta. Vodstvu Zaveze se je naročalo, da naj stori vse dopustne korake, da doseže avstrijsko učiteljstvo svoj cilj. Vodstvo je vlagalo peticijo za peticijo na naučno ministrstvo in na ministrsko predsedništvo, stopilo v dogovor v svrhu enotnega postopanja in skupnega dela za ta naš postulat, pošiljalo svoje zastopnike k skupnim posvetovanjem in k skupnim deputacijam k tozadevnim ministrstvom, sploh ni opustilo ničesar, kar bi nas moglo dovesti bližje našega cilja. Prav nič se ne bojimo in javno priznamo, da nas je v prvi vrsti naše mizerno gmotno stanje privedlo do takega sklepa in delovanja. To povdarjamo zavoljo tega, ker se nemško nacionalno učiteljstvo brani očitka in zavrača predbacivanja v »Vestniku« v glasilu češkega učiteljstva, češ da nemško nacionalno učiteljstvo samo iz sebičnih namenov zahteva podpravljanje ljudske in meščanske šole. Nasprotno povdarja nemško učiteljstvo, da ima in goji pri tem višje namene, ozire na splošno blaginjo, ker stremi z zahtevo po državljenju šole po enotni šoli, po enotni kulturi v naši državi. Z državno šolo hočejo poglobiti v vsakem oziru in na vse strani državno misel in vzbujati ljubezen do domovine, in ravno domovinska ljubezen naj bo tista moč, ki naj prepreči v prihodnje vse narodnostne boje, ki slabe državo in ovirajo vsako veliko delo v občo blaginjo. Navajajo pa nemški nacionalni učitelji še druge argumente, zakaj zahtevajo državno šolo, ki so pa tako smeli, da ne rabimo ostrejšega izraza, da se vidi, da so ti učitelji v tesnem objemu z nemškim »Nationalverbandom«. Modrujejo pa tako-le: Obenem z uvedbo nemškega državnega jezika se mora podpravi tudi ljudska šola. V državni ljudski šoli bo moral biti državni jezik — nemščina — obvezni predmet za šolsko mladino vseh avstrijskih narodov in vsak učenec naj bi obvladal nemščino, ko zapusti ljudsko šolo. To je državna potreba, pravi nemško nacionalno učiteljstvo, kar se je pokazalo takoj v začetku sedanje vojne. Na bojiščih je prišlo skup vojaštvo, ki se ni razumelo med seboj in marsikatera potrebna odredba, marsikateri nujni ukaz se ni izvršil ali celo v nasprotnem smislu, ker dotični organi niso razumeli poveljnikevega jezika, ker nismo imeli skupnega državnega jezika. Ta razlog ne drži! Kateri polki so v hrabrosti prekosili še dosedaj hrvatske, in dalmatinske hrvatske polke in naše slovenske junake, četudi nezna ogromna večina več nemščine nego »rechts« in »links«? Zahteve naših nemških tovarišev gredo še dalje. Nihče ne sme dobiti v prihodnje državne službe, ako se ne izkaže, da obvladuje skupni državni jezik. Še več. Vsak rekrut mora znati v prihodnje vsaj toliko skupni državni jezik, da bo razumel dana povelja in jih vedel izvesti. Vse to upajo doseči na ta način, da se upelje državni jezik, podpravi šola in v državni šoli uvede nemščino obvezni predmet. To so razlogi, ki jih sovensko napredno učiteljstvo ne more odobravati ter jih ne sprejme in z vso odločnostjo odklanja in zavrača, ker je prepričano, da bi se s takimi naredbami ne poglobila državna misel. Doseglo bi se ravno nasprotno, kar se namerava. Mi smo zato, da se podpravi ljudska šola, toda tudi v državni ljudski šoli naj se poučuje mladina vseh

avstrijskih narodov v materinem jeziku, v materinem jeziku naj se vceplja in vzbujajo ljubezen do domovine, do krasne naše Avstrije, do cesarje in vse cesarske rodovine. Le na ta način bi delala šola v občo korist, na vsaki drugačni podlagi bi bila valilnica razprtij in razdvajanj. D.

Pa ne obupajmo! Kakor gotovo mora priti za zimo pomlad, tako gotovo pride za vojno mir! In ta ni več daleč. Že se kažejo prvi znaki njegovega prihoda! Na temnem našem obzorju se bo jelo daniti, svetel rob se zaznava na najsrajnejši točki vzhoda, rob se širi in širi, svetloba narašča, zarja se razliva po nebesnem svodu — solnce vstaja, zmagovito prešine noč, preženo temo! Resnica, pravica, ljubezen zavladajo zopet in tedaj boš tudi ti trpin vseh trpinov, ti ljudski učitelj vskliknil: Vstajenje — rešenje je tu — aletuja!!

Naše uradne okrajne učiteljske konference.

§ 44. državnega zakona z dne 14. maja 1869 l. drž. zak. št. 62 govori prav jasno:

»V vsakem šol. okraju mora biti vsaj enkrat na leto učiteljska konferenca pod vodstvom okrajnega šolskega nadzornika«.

Ta paragraf in tudi ta zakon je še vedno v veljavi in je toraj še vedno pravomočen, ker do današnjega dne še ni izšel nikak ukaz od države, ki bi ta paragraf ozir. ta zakon preklical, niti po § 14. državnega zakona ni bil preklican.

In paragrafi oziroma postave so pa vendar za to tu — vsaj v ustavni državi, da se jih izpolnjuje, da se jim zadošča.

Pri nas v Avstriji so se pa c. kr. okraj. šol. sveti postavili vsled svetovne vojne na prav komodno stališče: »ker se ne morejo vršiti okraj. učit. konference prvič — in kar je menda glavno — ker je škoda denarja in drugič — ker se okraj. učit. konferenc ne morejo udeležiti tudi vpoklicani učitelji, naj se prezre ta državni zakon«. S tega stališča lahko c. kr. okraj. šol. sveti kratkomalo kar pomejejo ves državni šol. zakon in logično mišljeno — smo lahko nekega dne brez vsakega šol. zakona. Treba je le malo tajnega dogovora.

Proti tej nezakonitosti se je po naše vednosti pritožilo edino le učiteljsko društvo na Dunaji »Zentral-Lehrer-Verein« na višje mesto. Radovedni smo, kak bo uspeh. Svoječasno ga sporočimo.

Na Dunaju so kot nadomestilo odpadlim okraj. učit. konferencam vpeljali takozvane voditeljske sestanke, kjer se rešujejo najbolj pereča šol. vprašanja.

Ako so bile kdaj okrajne učiteljske konference potrebne, so baš sedaj, v tem resnem času, ko trkajo ravno na šolska vrata tako kritična šolska vprašanja — ki jih javnost rešuje že skoro dve leti pod poglavjem »preosnova šolskega pouka« — da jih ravno šolski faktorji ne bi smeli kar tako prezreti, in jih prepustiti v prvi vrsti politični javnosti v končno rešitev.

In mislimo, da je vendar učiteljstvo poklicano v prvi vrsti govoriti in svetovati — kako se preosnuj pouk in sploh odgoja naše bodočnosti, ker vendar učiteljstvo najbolje vé in zna, kje je treba zastaviti lopato, da ne bo trud zaman.

Koliko sto in sto vprašanj čaka rešitve, čaka temeljite preosnove, čaka končne aprobacije, take aprobacije, ki bo držala, da ne bo treba leta in leta zopet delati raznih eksperimentov v šoli —